

Regeringens proposition

2000/01:115

Asylsökande barns skolgång m.m.

Prop.
2000/01:115

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 5 april 2001

Göran Persson

Ingegerd Wärnersson
(Utbildningsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs förslag som innebär att asylsökande barn och barn som beviljats tidsbegränsat uppehållstillstånd med stöd av 2 kap. 4 a § utlänningslagen (s.k. massflyktingar) får tillgång till utbildning inom det offentliga skolväsendet, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg på i huvudsak samma villkor som gäller för barn som är bosatta i Sverige. Detsamma gäller barn som av andra skäl ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och getts rätt att vistas här medan ansökan prövas.

Rätten till utbildning inom grundskolan och motsvarande skolformer bör inte medföra någon skolplikt. Dessa barn bör tas emot i det offentliga skolväsendet så snart det är lämpligt med hänsyn till barnets personliga förhållanden. Mottagandet bör dock ske senast en månad efter barnets ankomst till Sverige. Rätten till gymnasieutbildning bör gälla om studierna påbörjas före 18 års ålder.

I propositionen föreslås en ändring i skollagen (1985:1100) som innebär att regeringen får möjlighet att i förordning meddela föreskrifter även om mottagande i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg av barn som inte räknas som bosatta i Sverige. Därmed får regeringen ett bemyndigande att – för barn som inte räknas som bosatta i landet – föreskriva om såväl förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg som utbildning inom det offentliga skolväsendet. Regeringen avser att med stöd av detta bemyndigande meddela föreskrifter om asylsökande barns rätt till förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och utbildning inom det offentliga skolväsendet.

Den statliga ersättningen till kommuner för kostnader avseende undervisning i grundskolan för asylsökande barn m.fl. höjs. Samma ersättning bör lämnas för undervisning i skolformer motsvarande grundskolan. En statlig ersättning till kommuner införs för allmän förskola för barn i åldern 4–5 år. En statlig ersättning till kommuner införs också avseende förskoleklass för dessa barn. Vidare införs en

ersättning till kommuner avseende gymnasieutbildning för asylsökande ungdomar m.fl. Prop. 2000/01:115

Om en fristående skola tar emot en elev som omfattas av förslaget bör bidrag från kommunen till den fristående skolan lämnas med samma belopp som lämnas i statlig ersättning till en kommun. Därför föreslås ändringar i skollagen som innebär att det klart framgår att bidrag för sådana elever lämnas enligt särskilda bestämmelser.

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)	5
3	Ärendet och dess beredning	9
4	Gällande rätt	9
4.1	Utlänningslagstiftning m.m.	9
4.2	Skolförfattningar	11
4.3	Barnkonventionen	13
5	Mottagande av asylsökande barn	14
6	Tillgång till utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg	16
7	Statlig ersättning	23
8	Ekonomiska konsekvenser	25
9	Författningskommentar	26
Bilaga 1	Remissammanställning av promemorian Förskola, skola och skolbarnsomsorg för asylsökande barn (Ds 2000:26).....	27
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 5 april 2001	33
	Rättsdatablad	34

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100).

2 Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (1985:1100)¹ att 1 kap. 1 §, 2 b kap. 10 b och 10 c §§, 9 kap. 6 , 6 a , 8 a och 8 c §§ samt 15 kap. 5 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §

För barn och ungdomar anordnar det allmänna utbildning i form av förskoleklass, grundskola och gymnasieskola samt vissa motsvarande skolformer, nämligen särskola, specialskola och sameskola.

Förskoleklassen, grundskolan, gymnasieskolan, särskolan, specialskolan och sameskolan bildar *det offentliga skolväsendet för barn och ungdom*. Dessutom finns särskilda utbildningsformer som anordnas av det allmänna för dem som till följd av sjukdom eller av annat skäl inte kan delta i skolarbetet inom det offentliga skolväsendet.

Det allmänna anordnar också pedagogisk verksamhet i form av förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. För dessa verksamheter gäller i denna lag endast bestämmelserna i 2 a kap.

Det allmänna anordnar också pedagogisk verksamhet i form av förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. För dessa verksamheter gäller i denna lag endast bestämmelserna i 2 a kap. och 15 kap. 5 §.

2 b kap.

10 b §²

Hemkommunen skall till en fristående skola som motsvarar grundskolan lämna bidrag för varje elev som deltar i utbildningen. Bidraget skall bestämmas med hänsyn till skolans åtagande och elevens behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till den egna förskoleklassen.

Kommunen är dock inte skyldig att lämna bidrag för den del av verksamheten som överstiger 15 timmar i veckan eller 525 timmar om året eller för elev som tas emot före höstterminen det år eleven fyller sex år. Har en elev ett omfattande behov av särskilt stöd, är kommunen inte skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Om bidraget avser en asylsökande elev eller en annan elev som vistas i Sverige under liknande omständigheter, skall kommunen i stället för vad som

¹ Lagen omtryckt 1997:1212.

² Senaste lydelse 1999:321.

anges i första stycket betala det belopp som regeringen har föreskrivit.

10 c §³

Hemkommunen skall till en fristående skola som motsvarar särskolan lämna bidrag för varje elev som deltar i utbildningen. Om skolan inte kommer överens om annat med elevernas hemkommuner, skall kommunerna betala det belopp som regeringen beslutat.

Om bidraget avser en asylsökande elev eller en annan elev som vistas i Sverige under liknande omständigheter, skall kommunen i stället för vad som anges i första stycket betala det belopp som regeringen har föreskrivit.

9 kap.

6 §

En godkänd fristående skola som motsvarar grundskolan skall av Statens skolverk förklaras berättigad till sådant bidrag som avses i tredje stycket. Förklaring skall dock inte lämnas, om skolans verksamhet skulle innebära påtagliga negativa följder för skolväsendet i den kommun där skolan är belägen eller skolan tar ut avgifter i strid med 7 §.

För att en nystartad skola skall ha rätt till bidrag gäller att skolan har ansökt om att bli godkänd före den 1 april kalenderåret innan skolan startar. Motsvarande gäller, om en skola har godkänts för utbildning för vissa årskurser och ansöker om att bli godkänd för ytterligare årskurser.

För varje elev som genomgår utbildning motsvarande den som ges i grundskolan lämnas bidrag av hemkommunen. Bidraget skall bestämmas med hänsyn till skolans åtagande och elevens behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till de egna grundskolorna. Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, är kommunen inte skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Vad som sägs i första–tredje styckena gäller inte de fristående skolor för vilka regeringen har beslutat om statsbidrag genom särskilda föreskrifter eller andra särskilda beslut och inte heller skolor, för vilka huvudmannen skriftligen har avstått från medelstildelning. Kommunens skyldighet enligt tredje stycket gäller inte, om statsbidrag lämnas för en utlandssvensk elevs

Vad som sägs i första–tredje styckena gäller inte de fristående skolor för vilka regeringen har beslutat om statsbidrag genom särskilda föreskrifter eller andra särskilda beslut och inte heller skolor, för vilka huvudmannen skriftligen har avstått från medelstildelning. Kommunens skyldighet enligt tredje stycket gäller inte, om statsbidrag lämnas för en utlandssvensk elevs

³ Senaste lydelse 1999:321.

utbildning.

utbildning. *Om bidraget avser en asylsökande elev eller en annan elev som vistas i Sverige under liknande omständigheter, skall kommunen i stället för vad som anges i tredje stycket betala det belopp som regeringen har föreskrivit.*

Prop. 2000/01:115

6 a §

En godkänd fristående skola som motsvarar särskolan skall av Statens skolverk förklaras berättigad till sådant bidrag som avses i tredje stycket. Förklaring skall dock inte lämnas, om skolans verksamhet skulle innebära påtagliga negativa följder för skolväsendet i den kommun där skolan är belägen eller skolan tar ut elevavgifter som strider mot 7 §.

För att en nystartad skola skall ha rätt till bidrag gäller att skolan har ansökt om att bli godkänd före den 1 april kalenderåret innan skolan startar. Motsvarande gäller, om en skola har godkänts för utbildning för vissa årskurser och ansöker om att bli godkänd för ytterligare årskurser.

Om den fristående skolan inte kommer överens om annat med elevernas hemkommuner, skall dessa erlagga det belopp som regeringen beslutat.

Om bidraget avser en asylsökande elev eller en annan elev som vistas i Sverige under liknande omständigheter, skall kommunen i stället för vad som anges i tredje stycket betala det belopp som regeringen har föreskrivit.

8 a §

För varje elev som genomgår sådan utbildning som avses i 8 § lämnas bidrag av hemkommunen. Kommunens skyldighet gäller endast utbildning för sådana elever som hemkommunen var skyldig att erbjuda gymnasieutbildning vid den tidpunkt då utbildningen började.

Kommunens skyldighet att lämna bidrag till skolan gäller inte, om statsbidrag lämnas för en utlandssvensk elevs utbildning.

Om den fristående skolan inte kommer överens om annat med elevernas hemkommuner, skall dessa erlagga det belopp som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämt har föreskrivit.

Om bidraget avser en asylsökande elev eller en annan elev som vistas i Sverige under liknande omständigheter, skall kommunen i stället för vad som anges i tredje stycket betala det belopp som regeringen har föreskrivit särskilt.

8 c §

För varje elev som genomgår sådan utbildning som avses i 8 b § lämnas bidrag av hemkommunen. Kommunens skyldighet gäller endast utbildning för sådana elever som hemkommunen var skyldig att erbjuda utbildning i gymnasiesärskolan vid den tidpunkt då utbildningen började.

Om den fristående skolan inte kommer överens om annat med elevernas hemkommuner, skall dessa betala det belopp som regeringen beslutat.

Om bidraget avser en asylsökande elev eller en annan elev som vistas i Sverige under liknande omständigheter, skall kommunen i stället för vad som anges i andra stycket betala det belopp som regeringen har föreskrivit.

15 kap.

5 §

I fråga om mottagande i det offentliga skolväsendet av elever som inte räknas som bosatta i riket gäller föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om mottagande i det offentliga skolväsendet av elever som inte räknas som bosatta i Sverige. Detsamma gäller mottagande av barn i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002.

3 Ärendet och dess beredning

I november 1999 gav regeringen en särskild arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet i uppdrag att utreda frågor kring asylsökande barns skolgång m.m. I uppdraget skulle bl.a. konsekvenserna av att asylsökande barn erbjuds förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och förskoleklass belysas och redovisas. Vidare ingick i uppdraget att utreda konsekvenserna av att asylsökande barn ges samma rätt till grundskola och gymnasieskola (och motsvarande skolformer) som barn bosatta i Sverige. Med hänvisning till socialförsäkringsutskottets tillkännagivande vid behandlingen av regeringens skrivelse 1998/99:9 Migration och asylpolitik (bet. 1998/99:SfU5) ingick i uppdraget även att göra en kartläggning av hur många asylsökande barn och ungdomar som i dag utnyttjar den till buds stående undervisningen samt vad som i resurshänseende krävs för att de skall kunna tillgodogöra sig gymnasial undervisning. Även orsakerna till att utbildningen inte utnyttjas skulle analyseras.

Gruppens arbete redovisades den 3 maj 2000 i departementspromemorian Förskola, skola och skolbarnsomsorg för asylsökande barn (Ds 2000:26). Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena finns i bilaga 1.

Förslagen i denna proposition har utformats i samarbete med Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

4 Gällande rätt

4.1 Utlänningslagstiftning m.m.

Uppehållstillstånd och asyl

En utlänning som vistas i Sverige mer än tre månader skall i princip ha uppehållstillstånd (1 kap. 4 § utlänningslagen [1989:529], UtlL). Uppehållstillstånd innebär enligt 2 kap. 2 § UtlL tillstånd att resa in i och vistas i Sverige under viss tid (tidsbegränsat uppehållstillstånd) eller utan tidsbegränsning (permanent uppehållstillstånd).

I 3 kap. UtlL ges bestämmelser om skyddsbehövande. En utlänning som är flykting eller skyddsbehövande i övrigt har rätt till uppehållstillstånd, utom i vissa särskilt angivna undantagsfall. Med *asyl* avses uppehållstillstånd som beviljas en utlänning därför att han är *flykting* (3 kap. 1 § UtlL). Som flykting betraktas en utlänning som befinner sig utanför det land, som han är medborgare i, därför att han känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, nationalitet,

tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller på grund av sin religiösa eller politiska uppfattning, och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill begagna sig av detta lands skydd (3 kap. 2 § UtL). Med asylsökande avses således en person som ansöker om sådant uppehållstillstånd.

Utöver flyktingar finns *skyddsbehövande i övrigt* som i annat fall lämnat det land, som han eller hon är medborgare i, t.ex. därför att denne känner välgrundad fruktan för att straffas med döden eller att utsättas för tortyr, på grund av väpnad konflikt behöver skydd eller på grund av sitt kön eller homosexualitet känner välgrundad fruktan för förföljelse (3 kap. 3 § UtL). När en person som skall betraktas som skyddsbehövande i övrigt ansöker om uppehållstillstånd skall ansökan handläggas som en asylansökan.

För utläningar i en massflyktsituation finns särskilda bestämmelser. Regeringen får enligt 2 kap. 4 a § UtL i fråga om en viss grupp av utläningar meddela föreskrifter om att den som söker uppehållstillstånd med stöd av 3 kap. samma lag och som bedöms ha ett tillfälligt behov av skydd här i landet får ges ett tidsbegränsat uppehållstillstånd. Sådant uppehållstillstånd får beviljas för en sammanlagd tid av högst två år. Om ett program för att förbereda återvändandet har inletts innan dess, får uppehållstillståndet förlängas med högst två år. Sådana föreskrifter har hittills meddelats vid ett tillfälle, nämligen i samband med krigshändelserna i provinsen Kosovo i Förbundsrepubliken Jugoslavien.

I lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) ges bestämmelser om sysselsättning för och bistånd till asylsökande utläningar m.fl. Lagen omfattar enligt 1 § första stycket 1 asylsökande enligt 3 kap. 2 eller 3 § UtL, enligt 1 § första stycket 2 utläningar i en massflyktsituation enligt 2 kap. 4 a § UtL och enligt 1 § första stycket 3 utläningar som ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och av särskilda skäl medgetts rätt att vistas här medan ansökan prövas. De utläningar som omfattas av bestämmelserna i LMA är inte folkbokförda i Sverige och har inte rätt till de skilda förmåner som de som betraktas som bosatta i Sverige har.

Folkbokföring

Enligt skollagen (1985:1100) gäller som huvudregel ett krav på att ett barn skall vara *bosatt* i Sverige för att ha tillgång till förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, och utbildning inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Med begreppet bosatt bör enligt förarbetena till skollagen (prop. 1985/86:10 s. 81) avses barn som enligt (numera) folkbokföringslagen (1991:481) rätteligen skall vara folkbokförda här.

Som huvudregel gäller att den som efter inflyttning kan antas under sin normala livsföring komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila i landet under minst ett år skall folkbokföras där han är att anse som bosatt (3 § folkbokföringslagen).

För utläningar finns dock undantag från denna huvudregel. En utläning som är skyldig att ha uppehållstillstånd skall inte folkbokföras om han saknar sådant tillstånd. Som skäl för detta undantag anfördes i motiven till folkbokföringslagen (prop. 1990/91:153 s. 91) att många skäl talar mot att en utläning vars rätt att stanna i landet ännu inte avgjorts

blir registrerad som bosatt här. Exempelvis kan det faktum att en person folkbokförs komma att uppfattas, både av honom själv och av andra, som ett bevis på att han godkänts som invandrare.

4.2 Skolförfattningar

Som nämnts i avsnitt 4.1 gäller som huvudregel ett krav på att ett barn skall räknas som bosatt i Sverige för att ha tillgång till förskoleverksamhet, utbildning inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom samt skolbarnsomsorg. Med begreppet bosatt avses den som är folkbokförd i landet. Även den som inte är folkbokförd i Sverige men som kan härleda en rätt till barnomsorg eller utbildning från EG-rätten är att betrakta som bosatt i landet.

Förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och förskoleklass

Varje kommun svarar för att barn som är bosatta i Sverige och som stadigvarande vistas i kommunen erbjuds förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg (2 a kap. 1 § skollagen). En motsvarande bestämmelse finns för förskoleklassen (2 b kap. 2 § skollagen). Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg skall tillhandahållas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller barnets eget behov (2 a kap. 6 § skollagen).

Grundskola och motsvarande skolformer

Barn som är bosatta i landet har skolplikt enligt bestämmelserna i 3 kap. skollagen. Skolplikten motsvaras av en rätt att få utbildning inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom (3 kap. 1 § skollagen). Av 2 kap. 21 § regeringsformen framgår att alla barn som omfattas av den allmänna skolplikten har rätt att kostnadsfritt erhålla grundläggande utbildning i allmän skola.

Barn skall fullgöra skolplikten i grundskolan, särskolan eller specialskolan. Skolplikten får också fullgöras enligt vad som föreskrivs i 8–10 kap. skollagen, dvs. i sameskolan, fristående skolor eller särskilda utbildningsformer (3 kap. 2 § skollagen).

Av 3 kap. 3 § skollagen följer att barn i allmänhet skall tas emot i grundskolan. Barn som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapsmål därför att de är utvecklingsstörda skall tas emot i särskolan. Barn som inte kan gå i grundskolan eller särskolan därför att de är döva eller hörselskadade skall tas emot i specialskolan.

Undervisning av asylsökande barn

I 15 kap. 5 § skollagen anges att det i fråga om mottagande i det offentliga skolväsendet av elever som inte räknas som bosatta i riket gäller föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen har använt sig av möjligheten att meddela föreskrifter om mottagande i grundskolan av asylsökande barn. I 6 kap. 2 § första stycket grundskoleförordningen (1994:1194) har regeringen föreskrivit följande. Barn som vistas i Sverige i avvaktan på beslut i ett ärende om uppehållstillstånd eller under liknande omständigheter och som skulle fullgöra sin skolplikt i grundskolan, om de var bosatta i landet, skall tas emot i grundskolan i den kommun där de vistas. De skall tas emot så snart skolgång är lämplig för dem med hänsyn till deras personliga förhållanden.

I förordningen (SKOLFS 1993:21) om undervisning av asylsökande barn har regeringen föreskrivit särskilt om detta. Förordningen innebär att asylsökande barn under det första läsåret skall få undervisning i och på sitt modersmål samt i svenska som andraspråk, matematik och orienteringsämnen under sammanlagt minst 15 schemalagda veckotimmar. Efter det första läsåret skall en successiv ökning ske av antalet ämnen och veckotimmar. Asylsökande barn som vistas på en mottagningsenhet får dock ges undervisning i svenska som andraspråk, matematik och orienteringsämnen under sammanlagt minst 10 schemalagda veckotimmar. Undervisningen bör inledas inom tre veckor efter barnets ankomst till Sverige och får pågå i denna mindre omfattning högst tre månader. Utöver den nu nämnda undervisningen skall det också anordnas undervisning i skapande verksamhet och idrott under sammanlagt minst 5 schemalagda veckotimmar. Migrationsverket får efter samråd med kommunen svara för den undervisningen.

Av 28 a § förordningen (1990:927) om statlig ersättning för flyktningmottagande m.m. framgår att en kommun har rätt till ersättning för kostnader avseende grundskoleundervisning för barn till utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 samt 8 § andra och tredje styckena lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. Ersättning får för närvarande betalas med högst 42 800 kronor per barn och år för barn som vistas på en mottagningsenhet eller i en kommun. Ersättningen skall reduceras med beloppet för kostnaden för den skolverksamhet som en mottagningsenhet själv ansvarar för och som anordnas enligt förordningen om undervisning av asylsökande barn. Migrationsverket får efter särskild prövning betala ersättning för extra kostnader för elever med särskilt behov av stöd och för andra extraordinära kostnader för skolverksamhet.

Gymnasieskola och gymnasiesärskola

Rätten till gymnasieutbildning gäller endast ungdomar som är bosatta i landet om inte regeringen föreskriver annat (5 kap. 1 § tredje stycket skollagen). Regeringen har i 11 kap. gymnasieförordningen (1992:394) meddelat föreskrifter om mottagande i gymnasieskolan av elever som inte är bosatta i landet. Utländska sökande som kommer från andra länder än de nordiska och som inte är bosatta i Sverige får tas emot i mån av plats, under förutsättning att de har erforderlig grundutbildning och att de hör till rätt ålderskategori.

Sverige ratificerade FN:s konvention om barnets rättigheter – barnkonventionen – efter beslut i riksdagen i juni 1990. Genom ratificeringen har Sverige påtagit sig en folkrättslig förpliktelse att följa konventionens bestämmelser.

Barnkonventionen sätter barnets mänskliga rättigheter, intressen och behov i centrum. Den genomsyras av tanken att barn skall respekteras. Genomgående är också tanken att samhällets insatser skall utgå från vad som är bäst för barnet. Konventionen omfattar alla barn under 18 år, om inte barnet blivit myndigt tidigare enligt den lag som gäller för barnet.

Barnkonventionen innehåller olika slags rättigheter. Det är dels fråga om rättigheter som kan hänföras till kategorin medborgerliga och politiska rättigheter, dels ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Därutöver tar konventionen särskild hänsyn till barnets utsatthet och sårbarhet vilket kommer till uttryck i rättigheter som syftar till att ge barnet skydd mot övergrepp och utnyttjande. De olika rättigheterna har delvis olika karaktär. De medborgerliga och politiska rättigheterna skall förverkligas av alla stater oavsett utvecklingsnivå. Förverkligandet av de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna är beroende av den enskilda statens resurser.

I *artikel 2* slås fast att konventionsstaterna skall respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i konventionen utan åtskillnad av något slag. Vidare anges att konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att barnet skyddas mot alla former av diskriminering eller bestraffning på grund av föräldrars, vårdnadshavares eller familjemedlemmars ställning, verksamhet, uttryckta åsikter eller tro.

Artikel 3 innebär att vid alla åtgärder som rör barn skall barnets bästa komma i främsta rummet.

Genom *artikel 4* förbinder sig konventionsstaterna att vidta alla lämpliga åtgärder, bl.a. lagstiftningsåtgärder, för att genomföra de rättigheter som erkänns i konventionen. Av artikeln framgår att när det gäller ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter skall utgångspunkten vara att åtgärderna skall vidtas med utnyttjande till det yttersta av statens tillgängliga resurser.

Artikel 22 fastslår konventionsstaternas skyldigheter när det gäller flyktingbarn. Av *punkt 1* framgår att med flyktingbarn avses både sådana barn som söker flyktingstatus och sådana som anses som flyktingar enligt tillämplig internationell eller nationell rätt och tillämpliga förfaranden. Konventionsstaternas åliggande består i att vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att flyktingbarn erhåller lämpligt skydd och humanitärt bistånd vid åtnjutandet av de rättigheter i konventionen som är tillämpliga när det gäller dessa barn.

Särskilda bestämmelser om rätt till barnomsorg och utbildning finns bl.a. i artiklarna 18 och 28.

Av *artikel 18* framgår bl.a. att konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att ett barn till förvärvsarbete föräldrar har rätt att åtnjuta den barnomsorg som barnet är berättigat till.

Barnets rätt till utbildning behandlas i *artikel 28*. I *punkt 1* erkänner konventionsstaterna denna rätt. I syfte att gradvis förverkliga denna rätt och på grundval av lika möjligheter skall konventionsstaterna särskilt

- a) göra grundutbildning obligatorisk och kostnadsfritt tillgänglig för alla
- b) uppmuntra utvecklingen av olika former av undervisning som följer efter grundutbildningen, innefattande såväl allmän utbildning som yrkesutbildning, göra dessa tillgängliga och åtkomliga för varje barn samt vidta lämpliga åtgärder såsom införande av kostnadsfri utbildning och ekonomiskt stöd vid behov
- c) göra högre utbildning tillgänglig för alla på grundval av förmåga genom varje lämpligt medel
- d) göra studierådgivning och yrkesorientering tillgänglig och åtkomlig för alla barn
- e) vidta åtgärder för att uppmuntra regelbunden närvaro i skolan och minska antalet studieavbrott.

Barnkommittén

Barnkommittén, vars uppdrag var att göra en översyn av hur svensk lagstiftning och praxis förhöll sig till bestämmelserna i barnkonventionen, konstaterade i sitt betänkande Barnets bästa i främsta rummet (SOU 1997:116) att svensk lagstiftning i huvudsak stämmer överens med de åtaganden Sverige gjort genom ratificeringen av konventionen. De justeringar som behöver göras är av mindre omfattning. Vad som däremot är angeläget enligt kommittén är att bestämmelserna verkligen tillämpas och att konventionen genomförs på alla nivåer i samhället, såväl centralt som regionalt och lokalt.

När det gäller barnomsorg pekade kommittén på att även asylsökande i vissa fall kan vara förvärvsarbetande och att barn till asylsökande därigenom bör erbjudas barnomsorg. Kommittén konstaterade vidare att det svenska utbildningsväsendets regelverk inom skolans område i allt väsentligt återspeglar barnkonventionens bestämmelser och anda. Skollagens bestämmelser om att grundutbildning skall vara kostnadsfri och tillgänglig för alla omfattar dock endast barn som är bosatta i landet. Därmed utesluts asylsökande barn och barn som av annat skäl ansöker om uppehållstillstånd. Kommittén framförde att asylsökande barn och ungdomar liksom de som söker uppehållstillstånd av andra skäl skall ha samma rätt till utbildning som barn bosatta i Sverige. Denna rätt skall gälla all utbildning. Detta bör, enligt kommittén, gälla alla barn som befinner sig inom landet. Kommittén föreslog därför att bestämmelserna om rätt till utbildning för dessa barn och ungdomar ändras så att de får samma rätt till utbildning som barn som är bosatta i Sverige.

5 Mottagande av asylsökande barn

De uppgifter som lämnas i detta avsnitt avser dels personer som sökt uppehållstillstånd enligt 3 kap. 2 och 3 §§ UtIL, dels utlänningar som beviljats tidsbegränsat uppehållstillstånd på grund av en

massflyktsituation enligt 2 kap. 4 a § UtlL, dvs. personer som omfattas av 1 § första stycket 1 och 2 LMA.

Dessa personer registreras av Migrationsverket och kan antingen ordna bostad på egen hand, s.k. eget boende, eller bo på ett av Migrationsverkets mottagningscenter. Personer som väljer att ordna sitt boende på egen hand bor oftast hos släktingar eller vänner. Vad avser barn som kommer ensamma till Sverige bor huvuddelen av dessa barn, efter socialnämndens medgivande, hos släktingar. De kan även bo på Migrationsverkets särskilda anläggningar för ungdomar.

Den 1 mars 2001 fanns 20 445 personer registrerade i mottagandesystemet. Av dessa bodde 46 procent på anläggningar och 54 procent i eget boende. Andelen barn i åldern 0-20 år av de inskrivna var 35 procent. Andelen kvinnor var 41 procent och andelen män 59 procent. Den genomsnittliga vistelsetiden för personer registrerade i mottagandesystemet var den 1 mars 2001 ca 418 dagar. Regeringen beräknar antalet asylsökande till 15 500 år 2001 och till 13 500 under vart och ett av de närmaste åren.

I nedanstående tabell visas antalet barn och ungdomar i mottagandesystemet den 1 mars 2001 fördelade på åldersgrupper.

Tabell 1

Ålder	0-3 år	4-5 år	6 år	7-15 år	16-18 år	19-20 år	Summa
Antal	1 580	807	422	2 815	811	784	7 219

För barn i förskoleåldern som bor på någon av Migrationsverkets anläggningar anordnas s.k. familjebaserad verksamhet. Barn som bor i eget boende kan delta i av kommunen anordnad öppen förskola. I vissa fall tas barn även emot i den kommunala förskolan. En enkät som genomfördes av Migrationsverket i början av 2000 visade att ungefär hälften av barnen i sexårsåldern går i förskoleklass i kommunal regi. Migrationsverket ersätter kommunerna ekonomiskt för dessa platser efter överenskommelser i avtal mellan verket och de berörda kommunerna. Övriga barn deltar antingen i Migrationsverkets familjebaserade verksamhet, eller inte i någon verksamhet alls. Det är framför allt barnen i eget boende som står utanför verksamheterna.

Barn i grundskoleåldern får undervisning genom kommunens försorg. Migrationsverket ersätter kommunerna för kostnader i samband med undervisningen enligt förordningen (1990:927) om statlig ersättning för flyktingmottagande m.m. Ersättningen uppgår för närvarande till högst 42 800 kronor per barn och år. Det förekommer även att barn i behov av särskilt stöd erbjuds plats inom grundsärskolan. Ersättningen till kommunerna är i sådana fall densamma som för barn i grundskolan, men Migrationsverket kan stödja kommunen ekonomiskt genom att t.ex. anställa assistenter till barnet. Specialskolemyndigheten har rätt att besluta om mottagande av aktuella barn i specialskolan. Det förekommer att barn tas emot i dessa skolor.

Ungdomar i gymnasieåldern erbjuds gymnasieersättande verksamhet av Migrationsverket. Många av de ungdomar som bedöms klara och vill få undervisning erbjuds undervisning i gymnasieskola. Migrationsverket

sluter avtal med den aktuella kommunen om den ekonomiska ersättningen för dessa platser. När en sådan lösning inte är möjlig upphandlar Migrationsverket motsvarande utbildning av någon annan utbildningsanordnare. Enligt uppgift från Migrationsverket deltar de flesta ungdomarna i gymnasieåldern, cirka 70 procent, i utbildning. Övriga ungdomar erbjuds sysselsättning inom ramen för Migrationsverkets organiserade verksamhet, något som verket är skyldigt att erbjuda alla aktuella vuxna och ungdomar över 16 år. För dem som utan giltigt skäl vägrar delta i den organiserade verksamheten skall dagersättningen reduceras. Detsamma gäller för den som håller sig undan så att asylutredningen försvåras eller så att beslut om avvisning eller utvisning inte kan verkställas. Skälen till att de förväntas delta i organiserad verksamhet är dels att det är viktigt att motverka passivisering, dels att aktiviteterna bör ge värdefulla erfarenheter oavsett om man får tillstånd att stanna i Sverige eller inte.

I 1 § första stycket 3 LMA behandlas även en tredje grupp, nämligen personer som har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och av särskilda skäl medgetts stanna här medan ansökan prövas. Denna grupp består främst av barn som har familjeanknytning till någon i Sverige. De har rätt till undervisning men kommunerna har inte någon rätt till ersättning för detta. Normalt handlar det om en mindre grupp barn varje år. Enligt uppgift från Migrationsverket består gruppen för närvarande av ca 40 barn och ungdomar i åldern 6–20 år.

6 Tillgång till utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Regeringens förslag: Skollagen (1985:1100) skall ändras så att regeringen i förordning kan meddela föreskrifter även om mottagande i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg av barn som inte räknas som bosatta i Sverige.

Regeringens bedömning: De barn som omfattas av 1 § första stycket 1–3 lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. bör ha tillgång till utbildning inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom samt förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg på i huvudsak samma villkor som gäller för barn som är bosatta i Sverige. Rätten till utbildning inom grundskolan och motsvarande skolformer bör inte medföra någon skolplikt. Dessa barn bör tas emot i det offentliga skolväsendet så snart det är lämpligt med hänsyn till barnets personliga förhållanden. Mottagandet bör dock ske senast en månad efter barnets ankomst till Sverige. Rätten till gymnasieutbildning bör gälla om studierna påbörjas före 18 års ålder.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser är positiva till förslaget att ge aktuella barn tillgång till förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och

utbildning på lika villkor som barn som är bosatta i Sverige. *Rädda Barnen* och *Svenska Flyktingrådet* anser att också de barn vars asylansökan avslagits och som fortfarande vistas i Sverige som "gömda" barn skall omfattas av rätten till utbildning. Några remissinstanser bl.a. *Integrationsverket*, *Lärarnas Riksförbund* och *Friskolornas Riksförbund* anser att också fristående förskolor och skolor skall omfattas av förslaget. Några instanser anser att rätten till utbildning skall medföra skolplikt, däribland *Markaryds kommun* som anser att samhället behöver det maktmedel som skolplikten innebär för att kunna stötta och hjälpa barnet. Vissa remissinstanser tillstyrker att erbjudandet om gymnasieutbildning gäller om studierna påbörjas före 18 års ålder. Andra, t.ex. *Helsingborgs* och *Södertälje kommuner* och *Ombudsmannen mot etnisk diskriminering*, anser att ungdomar skall ha rätt att börja gymnasieskolan t.o.m. det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år. Flera kommuner anser, av ekonomiska och administrativa skäl, att en månad är för kort tid för kommunen för att förbereda mottagandet.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Allmänna utgångspunkter

Barn och ungdomar som ensamma eller tillsammans med sina föräldrar har lämnat sitt hemland har samma grundläggande behov av omvårdnad och skydd, av kontinuitet i relation till sina föräldrar och respekt för sin integritet som andra barn. Men det faktum att de har lämnat eller flytt från sitt hemland, och ännu inte vet om de får möjlighet att rota sig här, innebär att dessa barn i många avseenden befinner sig i en svårare situation än andra. I regeringens skrivelse (1999/2000:137) Barn – här och nu lämnar regeringen en redogörelse för barnpolitiken i Sverige med utgångspunkt i barnkonventionen. Att uppmärksamma de barn som av olika skäl har ett särskilt behov av skydd och stöd, t.ex. asylsökande barn, är en viktig uppgift för regeringens fortsatta politik. Ett led i regeringens reformarbete för att förbättra dessa barns situation är att stärka rätten till utbildning.

Sverige har genom ratificeringen av barnkonventionen åtagit sig att vidta alla lämpliga åtgärder för att genomföra intentionerna i konventionen och se till att barnets rättigheter enligt konventionen inte kränks. Konventionens bestämmelser omfattar även barn som vistas inom en konventionsstats gränser i avvaktan på ett beslut om uppehållstillstånd. En tillämpning av artiklarna 2, 22 och 28 innebär bl.a. att staterna skall tillhandahålla kostnadsfri grundutbildning till flyktingbarn och successivt tillhandahålla utbildning utöver grundutbildning. För Sveriges del innebär det att dessa barn skall ha samma rätt till grundutbildning och gymnasieutbildning som svenska barn.

Svensk lagstiftning stämmer i huvudsak överens med de åtaganden Sverige gjort genom ratificeringen av konventionen. Vissa förändringar behöver dock göras såvitt gäller rätten till utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.

Asylsökande barn har enligt nuvarande bestämmelser samma rätt till grundskoleutbildning som barn bosatta i Sverige. Någon skyldighet för kommunerna att erbjuda aktuella barn förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg eller att anvisa plats i förskoleklass finns dock inte. Barnen har inte heller någon rätt till utbildning inom den obligatoriska särskolan, specialskolan eller sameskolan. Detsamma gäller utbildning inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Regeringen anser att barn som sökt uppehållstillstånd i Sverige med stöd av 3 kap. 2 och 3 §§ UtL och barn som har beviljats tidsbegränsat uppehållstillstånd med stöd av 2 kap. 4 a § UtL (s.k. massflyktingar) bör ha samma rätt till utbildning som barn bosatta i Sverige. Detsamma bör gälla barn som av andra skäl ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och getts rätt att vistas här medan ansökan prövas.

Utbildning är en grundläggande förutsättning för att de barn och ungdomar som kommer till Sverige på ett bra sätt skall kunna integreras i det svenska samhället. Även om de inte får uppehållstillstånd här är utbildning under tiden de vistas i Sverige av stor betydelse för dem när de återvänder till hemlandet.

En individuell bedömning utifrån barnets bästa måste göras i varje särskilt fall. Barn som kommer till Sverige från andra länder har mycket skiftande kunskaper, erfarenheter och behov. Vissa barn kommer från tidigare välfungerande skolor i hemlandet medan andra aldrig haft möjlighet att gå i skolan. Innehållet och uppläggningsen av skolverksamheten måste därför utformas utifrån en bedömning av varje enskilt barns behov och förutsättningar. För vissa barn är kanske skolgången ett stöd för att finna en struktur i tillvaron medan andra kanske inte orkar delta i undervisning lika många timmar som andra barn. *UNHCR* understryker vikten av ett flexibelt mottagande för att barnen lättare skall kunna tillgodogöra sig utbildning i det nya landet. Enligt regeringens mening kan en bedömning av barnets bästa i praktiken innebära att de här barnens undervisning tidsmässigt anpassas till barnets behov. Någon begränsning i bestämmelserna som styr rätten till utbildning skall dock inte finnas.

Regeringens förslag innebär att berörda ungdomar, i likhet med ungdomar bosatta i Sverige, får tillgång till gymnasial utbildning. Sannolikt är det få av dessa ungdomar som uppfyller behörighetskraven för nationella program och specialutformade program i gymnasieskolan. I de allra flesta fall är det utbildning inom det individuella programmet som blir aktuell. Inom det individuella programmet finns unika möjligheter att möta elevers olika behov och förutsättningar. Detta skulle innebära att ungdomarna inom ramen för sin individuella studieplan även skulle kunna studera kurser på de nationella programmen eller få arbetslivspraktik.

Rätten till utbildning bör gälla all utbildning inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Ett barn, och dennes föräldrar, kan dock vända sig till en fristående skola för att där få motsvarande utbildning. Enligt regeringens mening har den kommunala skolan oftast större möjligheter att ge asylsökande barn stöd och hjälp från bl.a. skolpsykolog, kurator, talpedagog och skolhälsovårdens personal. Dessa

stödresurser är oftast begränsade i de fristående skolorna. Den kommunala skolan kan också ofta erbjuda modersmålsundervisning inom många olika språk. Något hinder mot att dessa barn får utbildning i en fristående skola föreligger dock inte.

Rätten till utbildning bör inte gälla barn som hålls gömda inför verkställighet av ett avvisnings- eller utvisningsbeslut. En kommun får dock enligt gällande bestämmelser såväl i grundskolan som i gymnasieskolan ta emot en elev som inte räknas som bosatt i Sverige. Om en elev har skrivits in i grundskolan eller gymnasieskolan innan beslut i frågan om uppehållstillstånd har lämnats, finns det heller inte någon skyldighet för en skola att anmäla att eleven går i den skolan.

Ingen skolplikt

Det är endast barn som är bosatta i landet som har skolplikt. Skolplikten motsvaras av en rätt att få utbildning inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Som bosatt i landet räknas normalt den som rätteligen skall vara folkbokförd här. De barn det här är fråga om är inte folkbokförda i Sverige. Det är inte rimligt att ålägga dessa barn, och deras föräldrar, en sådan plikt innan något beslut har fattats om att de alls får stanna här i landet.

För asylsökande barn m.fl. bör därför rätten till utbildning vara ett erbjudande om utbildning som inte medför skolplikt. Nästan alla dessa barn i grundskoleåldern tar redan i dag del av undervisningen i grundskolan. Där så inte sker har kommunen en viktig uppgift att uppmuntra föräldrarna att låta barnen gå i skolan. Skolan bör också i dialog med föräldrarna uppmuntra till regelbunden närvaro i skolan. Vidare har kommunen en skyldighet att följa upp skolgången. Det är också viktigt, vilket *Socialstyrelsen* framhåller, att kommunen informerar föräldrarna om att erbjudandet om skolgång inte medför att barnet garanteras uppehållstillstånd.

Rätt till gymnasieutbildning upp till 18 års ålder

Barnkonventionen omfattar barn upp till 18 år. Regeringen anser därför att rätten till gymnasieutbildning bör gälla om studierna påbörjas före 18 års ålder. Självfallet får dock en kommun även erbjuda ungdomar som fyllt 18 år gymnasieutbildning. Dessa ungdomar erbjuds också sysselsättning inom ramen för Migrationsverkets organiserade verksamhet. Enligt studiestödslagen (1999:1395) lämnas studiestöd endast till studerande som är svenska medborgare eller bosatta i Sverige huvudsakligen i annat syfte än att genomgå utbildning här. Även i studiestödshänseende betraktas den som folkbokförd i landet som bosatt här. Asylsökande barn och ungdomar är alltså inte bosatta i Sverige och har därför inte rätt till studiestöd. De har dock enligt LMA rätt till bistånd för sin dagliga livsföring (dagersättning) om de saknar medel.

Barnen bör erbjudas undervisning så snart det är lämpligt för dem med hänsyn till deras personliga förhållanden. Mottagandet bör dock ske senast en månad efter barnets ankomst till Sverige. Enligt regeringen är en månad en rimlig tid såväl med tanke på det enskilda barnets behov som kommunens möjligheter att ta emot eleven. Den kommun där barnet vistas bör svara för att utbildningen kommer till stånd.

Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Regeringen anser att de barn som har sökt uppehållstillstånd i Sverige med stöd av 3 kap. 2 och 3 §§ UtL samt barn som har beviljats tidsbegränsat uppehållstillstånd med stöd av 2 kap. 4 a § UtL bör erbjudas förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg på samma villkor som barn bosatta i Sverige. Detsamma bör gälla barn som av andra skäl ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och getts rätt att vistas här medan ansökan prövas. Detta innebär att om föräldrarna förvärvsarbetar eller studerar eller om barnet har ett eget behov skall barn i åldern 1–6 år erbjudas förskoleverksamhet (dvs. förskola eller familjedaghem) och barn i åldern 6–12 år erbjudas skolbarnsomsorg (dvs. fritidshem eller familjedaghem).

Asylsökande barn befinner sig i många avseenden i en svår situation. De har skilts från släktingar och vänner utan att veta om de någonsin kommer att mötas igen. De har lämnat det språk de delade med sin omgivning, det språk de lärde sig förstå och förklara omvärlden med. Vissa barn har upplevt våld av olika slag. De har behov av kontinuitet och trygghet. Den svenska förskolan kan bidra till att ge barnen detta. Asylsökande barn skall således, precis som i Sverige bosatta barn, efter en individuell prövning, kunna få förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg utifrån sitt eget behov, dvs. oberoende av föräldrarnas sysselsättning. För denna grupp barn är det särskilt angeläget att det kan ske utan onödigt dröjsmål. Det ankommer i normalfallet på vårdnadshavaren att anmäla behov av plats inom förskoleverksamhet eller skolbarnsomsorg. För gruppen asylsökande är det därför av stor vikt att Migrationsverket tidigt informerar om vilka möjligheter som finns samt är behjälpliga med nödvändiga kontakter.

Av skollagen framgår vidare att barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling skall anvisas plats i förskola eller fritidshem om inte barnets behov av sådant stöd tillgodoses på något annat sätt. Kommunen skall genom uppsökande verksamhet ta reda på vilka barn som behöver anvisas plats, verka för att barnen utnyttjar den anvisade platsen och informera föräldrarna om verksamheten och syftet med denna.

Enligt riksdagens beslut med anledning av propositionen om maxtaxa och allmän förskola m.m. (prop. 1999/2000:129, bet. 2000/01:UbU5, rskr. 2000/01:46) kommer allmän förskola för barn i åldern 4–5 år att införas fr.o.m. den 1 januari 2003. Syftet med reformen är att erbjuda alla barn i denna åldersgrupp pedagogisk stimulans och gruppgemenskap och därmed förbättra barnens möjligheter till lärande och utveckling. Enligt

regeringens bedömning bör den allmänna förskolan även erbjudas nu aktuella barn i åldern 4–5 år.

Reformen om maxtaxa och allmän förskola omfattar även en rätt för barn till bl.a. arbetslösa föräldrar att få tillgång till förskoleverksamhet under tre timmar om dagen eller 15 timmar i veckan. Personer som sökt uppehållstillstånd med stöd av 3 kap. 2 och 3 §§ UtIL (flyktingar och skyddsbehövande i övrigt) har under vissa förutsättningar rätt att arbeta i landet. Det torde dock endast i undantagsfall bli aktuellt att betrakta asylsökande som arbetssökande och att de därmed står till arbetsmarknadens förfogande.

Avsikten med att låta barnet få del av förskolan är inte i första hand att påbörja en integrationsprocess, utan att stärka barnet i den situation det befinner sig i här och nu utifrån barnets bästa. Förskolans stöd åt barn och föräldrar kan innebära att familjens förutsättningar väsentligt förbättras vilket inte minst för barnen innebär att de är bättre rustade att möta framtiden såväl i Sverige som i hemlandet.

Migrationsverket hänvisar till att man på många ställen i landet har byggt upp en verksamhet som komplement till och ersättning för motsvarande kommunal verksamhet. Verket anser att samtliga barn skall ha rätt till förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg och att det borde kunna avgöras i samverkan mellan kommunen och Migrationsverket vilken verksamhet som är bäst för varje barn.

Enligt regeringen bör den familjebaserade barnverksamhet som bedrivs vid Migrationsverkets anläggningar få fortsätta även om det införs en skyldighet för kommunen att anordna förskoleverksamhet. Den utgör ett viktigt komplement till kommunens verksamhet. De allmänna råd för öppen förskola som Statens skolverk på regeringens uppdrag utfärdat bör utgöra riktlinjer också för Migrationsverkets barnverksamhet. Socialförsäkringsutskottet har vid behandling av budgetpropositionen för 2001, utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar framfört att Migrationsverkets organiserade verksamhet för asylsökande barn skall hålla samma standard som den allmänna förskolan (bet. 2001/01:SfU2). Regeringen avser att ge Migrationsverket i uppdrag att i samverkan med Skolverket redovisa hur kvaliteten i Migrationsverkets familjebaserade barnverksamhet kan förbättras, i vilken omfattning asylsökande barn tas emot i kommunens förskola och vilka insatser som görs för att stödja barnen samt i vilken omfattning dessa barns behov tillgodoses på något annat sätt.

Förskolans och skolans roll

Den svenska skolan och förskolan kan ge berörda barn möjlighet till social kontakt med andra barn och vuxna och genom pedagogisk verksamhet stimulans till personlig trygghet och utveckling. Vidare kan personalen i förskolan och skolan ge föräldrarna stöd i föräldrarollen, att avlasta dem under perioder av kris och sviktande ork och förmåga. Genom att ta väl hand om barnen kan de också ge föräldrarna och därmed hela familjen andrum. Personalen i förskolan och skolan blir ofta de första svenskar som flyktingfamiljerna kommer nära och lär känna. Senare års erfarenhet av stora flyktingströmmar har inneburit att

Författningsreglering

Enligt 8 kap. 5 § regeringsformen skall föreskrifter om kommunernas befogenheter och om deras åligganden meddelas genom lag. Av 8 kap. 7 § regeringsformen följer att riksdagen i lag kan bemyndiga regeringen att föreskriva om bl.a. "undervisning och utbildning". Detta får anses omfatta även förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, som numera regleras i skollagen.

Enligt 15 kap. 5 § skollagen får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om mottagande i det offentliga skolväsendet av elever som inte räknas som bosatta i riket. I det offentliga skolväsendet ingår inte förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. 15 kap. 5 § skollagen bör därför ändras så att den även omfattar mottagande av barn i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. Därmed får regeringen ett bemyndigande att – för barn som inte räknas som bosatta i landet – föreskriva om såväl förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg som utbildning inom det offentliga skolväsendet.

Regeringen avser att med stöd av det nämnda bemyndigandet i särskilda föreskrifter ange att barn som ansöker om asyl eller skydd i Sverige enligt 3 kap. UtL och barn som har beviljats uppehållstillstånd med stöd av 2 kap. 4 a § UtL skall ha tillgång till förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och utbildning inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom på i huvudsak samma villkor som barn som är bosatta i Sverige. Föreskrifterna bör också omfatta barn som av andra skäl ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och getts rätt att vistas här medan ansökan prövas. Föreskrifterna bör finnas i en särskild förordning. Enligt regeringens mening bör hela det regelverk som är tillämpligt på i Sverige bosatta barn även bli tillämpligt på dessa barn, med undantag av vad som särskilt anges i förordningen. Därmed innefattas samma persongrupper som avses i 1 § första stycket 1–3 lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. Dessutom bör barn som omfattas av 8 § andra och tredje stycket LMA omfattas av föreskrifterna.

Ändringarna i skollagen bör träda i kraft den 1 januari 2002. Den del av reformen som avser allmän förskola för barn i åldern 4–5 år blir dock, liksom för andra barn, aktuell först från och med den 1 januari 2003.

Regeringens förslag: De bestämmelser i skollagen (1985:1100) som reglerar en kommuns skyldighet att för en elevs utbildning i en fristående skola lämna bidrag till den fristående skolan skall ändras. Av bestämmelserna skall framgå att bidragsbeloppet för barn och ungdomar som omfattas av förslaget under avsnitt 6 skall vara detsamma som det belopp som kommunen kan få i statlig ersättning för en sådan elev.

Regeringens bedömning: Den statliga ersättningen till kommunerna för kostnader avseende undervisning i grundskolan för asylsökande barn m.fl. bör höjas. Samma ersättning bör lämnas för undervisning i skolformer motsvarande grundskolan. En statlig ersättning till kommuner avseende allmän förskola för asylsökande barn m.fl. i åldern 4–5 år bör införas. En ersättning till kommuner avseende förskoleklass för dessa barn bör också införas. Vidare bör en ersättning till kommuner avseende gymnasieutbildning för asylsökande ungdomar m.fl. införas.

Arbetsgruppens förslag: Stämmer i huvudsak överens med regeringens bedömning. Arbetsgruppen lämnar i promemorian inget förslag om nivån för den kommunala ersättningen till kommuner för anordnande av allmän förskola för barn i åldern 4–5 år eftersom denna reform då inte var beslutad av riksdagen. Arbetsgruppen lämnar heller inte något förslag om ersättning till fristående skolor.

Remissinstanserna: Ett antal remissinstanser, framför allt kommuner, framför synpunkter på ersättningsbeloppens nivå. *Svenska Kommunförbundet* anser att kostnadsersättningen inte skall baseras på marginalkostnadsresonemang utan skall utges med beaktande av kommunernas totala kostnader för verksamheten. Ett flertal av remissinstanserna har påpekat att förslaget saknar finansiering för asylsökande barn i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. *Migrationsverket* framhåller att det klart bör framgå av förordningstexten vilka kostnader som schablonbeloppet skall täcka. Migrationsverket anser även att frågan om finansiering av förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för barnen inte är tillräckligt utredd. *Statskontoret* tillstyrker arbetsgruppens förslag om att ersättningen till kommunerna skall baseras på ett marginalkostnadsresonemang. *Friskolornas Riksförbund* anser att det inte kan vara problematiskt att involvera de fristående skolorna och föreskriva att den statliga ersättningen som skulle gått till mottagande kommun, i stället går till den fristående skola som föräldern valt att låta sitt barn gå i.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I dag utgår ersättning till kommuner för kostnader för grundskoleundervisning i enlighet med förordningen (1990:927) om statlig ersättning för flyktningmottagande m.m. Detta bör gälla även fortsättningsvis. Föreskrifterna bör kompletteras med bestämmelser om ersättning till kommuner för kostnader för utbildning i andra skolformer.

Regeringen anser att den statliga ersättningen till kommunerna för kostnader avseende undervisning i grundskolan för asylsökande barn

m.fl. från och med den 1 januari 2002 bör höjas till 46 600 kronor per barn och år. Samma ersättning bör lämnas för undervisning i skolformer motsvarande grundskolan. En ersättning till kommuner avseende förskoleklass för dessa barn bör införas med 23 800 kronor per barn och år. Vidare bör en ersättning till kommuner avseende gymnasieutbildning för asylsökande ungdomar m.fl. införas med 53 000 kronor per person och år. Migrationsverket har möjlighet att enligt ovan nämnda förordning efter särskild prövning lämna ersättning till en kommun för elever med särskilt behov av stöd och för andra extraordinära kostnader. Detta bör gälla även i fortsättningen, t.ex. för barn i särskolan. De angivna beloppen bör gälla för ett år. För barn som tas emot i förskola eller skola under del av ett år bör motsvarande avdrag göras på ersättningsbeloppet. Enligt de nuvarande bestämmelserna om ersättning för kostnader för grundskoleundervisning lämnas den statliga ersättningen i form av ett högsta ersättningsbelopp. Regeringen anser att det högsta ersättningsbeloppet bör omvandlas till en schablonersättning, eftersom kommunen nu får det totala ansvaret. Regeringen anser vidare att en statlig ersättning till kommuner avseende allmän förskola för asylsökande barn m.fl. i åldern 4–5 år bör införas från och med den 1 januari 2003. Denna ersättning bör för detta år uppgå till 30 000 kronor per barn och år.

Förslaget innebär en utökning av det kommunala ansvaret att erbjuda förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och utbildning. Kommunerna kommer att kompenseras för statligt beslutade åtgärder som riktas mot den kommunala verksamheten. Regeringen grundar sina bedömningar om schablonersättningar på marginalkostnadsberäkningar. Antalet asylsökande barn och ungdomar m.fl. utgör en relativt liten grupp av det totala antalet barn i skolan och kan därmed förväntas medföra endast mindre volymökningar som beräknas inrymmas inom befintliga lokaler. De föreslagna schablonbeloppen förväntas täcka de totala kostnaderna med undantag av kostnader för skollokaler.

Om en fristående skola tar emot en asylsökande elev, eller en elev som vistas i Sverige under liknande omständigheter, bör kommunens skyldighet att till den fristående skolan lämna bidrag för eleven avse samma belopp som kommunen får i statlig ersättning enligt förordningen om statligt flyktingmottagande m.m. Det innebär att det för dessa elever bör gälla andra bidragsregler än de som nu finns i skollagen. Skollagen bör därför ändras så att det klart framgår att det bidragsbelopp en kommun i ett sådant fall är skyldig att lämna till en fristående skola, skall vara det som regeringen har föreskrivit i nämnda förordning.

Ett flertal av remissinstanserna påpekar i sina remissvar att reformen kommer att leda till ökade kostnader för kommunerna till följd av att de skall erbjuda förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg till de aktuella barnen på samma villkor som barn som är bosatta i landet, dvs. om föräldrarna förvärvsarbetar eller studerar eller om barnet har ett eget behov av verksamheten. I de fall 1–3-åringar tas emot i den kommunala förskolan kan en kommun liksom tidigare få ersättning för detta inom ramen för Migrationsverkets mottagandeverksamhet. I beräkningarna har hänsyn tagits till att ett visst antal barn i åldern 1–3 år kommer att gå i den kommunala förskolan och att kommunen kan få ersättning för detta efter överenskommelse med Migrationsverket. Vad avser den allmänna

förskolan bedömer regeringen att även asylsökande barn kommer att delta i denna och att en statlig ersättning till kommunerna därför bör lämnas för denna verksamhet.

Migrationsverket har erhållit en resursförstärkning för att kunna höja kvaliteten i den familjebaserade barnverksamheten.

8 Ekonomiska konsekvenser

Denna reform, givet aktuella prognoser för antalet asylsökande, beräknas öka de statliga kostnaderna för mottagande av asylsökande m.fl. med ca 40 miljoner kronor fr.o.m. 2002 och ca 50 miljoner kronor fr.o.m. 2003. I 2001 års ekonomiska vårproposition har medel för den föreslagna reformen beräknats under utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar.

9 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i skollagen (1985:1100)

1 kap.

1 §

I denna inledande paragraf i skollagen anges vilka utbildningsformer och vilken annan verksamhet som regleras i skollagen. Ändringen i *tredje stycket* innebär att för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg gäller, förutom bestämmelserna i 2 a kap., även bestämmelserna i 15 kap. 5 § skollagen.

2 b kap.

10 b och 10 c §§

I dessa paragrafer införs bestämmelser som innebär att det belopp en kommun skall betala i bidrag till en fristående skola för en asylsökande elev som genomgår utbildning i förskoleklass i en sådan skola, skall vara detsamma som det belopp som kommunen kan få i statlig ersättning för en sådan elev. En asylsökande elev omfattas av 1 § första stycket 1 lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). För en sådan elev lämnas statsbidrag enligt särskilda bestämmelser. Detsamma gäller elever som inte är asylsökande, men som vistas i Sverige under liknande omständigheter. Med detta avses elever som omfattas av 1 § första stycket 2 eller 3 alternativt 8 § andra eller tredje stycket LMA.

9 kap.

6, 6 a, 8 a och 8 c §§

I dessa paragrafer införs bestämmelser som innebär att det belopp en kommun skall betala i bidrag till en fristående skola för en asylsökande elev som genomgår utbildning i en sådan skola, skall vara detsamma som det belopp som kommunen kan få i statlig ersättning för en sådan elev. En asylsökande elev omfattas av 1 § första stycket 1 lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). För en sådan elev lämnas statsbidrag enligt särskilda bestämmelser. Detsamma gäller elever som inte är asylsökande, men som vistas i Sverige under liknande omständigheter. Med detta avses elever som omfattas av 1 § första stycket 2 eller 3 alternativt 8 § andra eller tredje stycket LMA.

15 kap.

5 §

Genom paragrafen har regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ett bemyndigande att meddela föreskrifter om mottagande i det offentliga skolväsendet av elever som inte räknas som bosatta i landet. Ändringen innebär att bemyndigandet att meddela föreskrifter utsträcks till att omfatta även mottagande av barn i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.

Remissammanställning av promemorian Förskola, skola och skolbarnsomsorg för asylsökande barn (Ds 2000:26)

Av de totalt 56 remissinstanserna har 47 inkommit med yttrande. Av dessa har 2 valt att inte yttra sig i förslagen.

Remissyttrandena har inkommit från Statskontoret, Migrationsverket, Utlänningsnämnden, Socialstyrelsen, Barnombudsmannen (BO), Riksrevisionsverket (RRV), Statens skolverk, Statens institut för handikappfrågor i skolan (SIH), Skolväsendets överklagandenämnd, Malmö högskola (lärarutbildningen), Ungdomsstyrelsen, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO), Integrationsverket, Botkyrka kommun, Gullspångs kommun, Göteborgs kommun, Hallstahammars kommun, Helsingborgs kommun, Hultsfreds kommun, Jönköpings kommun, Karlskrona kommun, Karlstads kommun, Laxå kommun, Malmö kommun, Markaryds kommun, Norrköpings kommun, Stockholms kommun, Sundsvalls kommun, Södertälje kommun, Trollhättans kommun, Töreboda kommun, Umeå kommun, Upplands Väsby kommun, Ånge kommun, Örebro kommun, Svenska Kommunförbundet, Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund (LR), Skolledarna, Friskolornas Riksförbund, Rädda Barnens Riksförbund, United Nations High Commissioner For Refugees (UNHCR) samt Svenska flyktingrådet.

Allmänna synpunkter

Samtliga remissinstanser är positiva till utredningens grundansats, att asylsökande barn och barn som har beviljats tidsbegränsat uppehållstillstånd skall ha rätt till utbildning på i princip samma villkor som barn bosatta i Sverige. *Rädda Barnen* och *Svenska flyktingrådet* gör tillägget att även de barn vars asylansökan avslagits och som fortfarande befinner sig i Sverige som s.k. gömda barn skall omfattas av rätten till utbildning. Flera remissinstanser har valt att inte närmare kommentera de olika förslagen, alternativt valt att kommentera endast de delar av betänkandet som de har helt eller delvis annan uppfattning om. En vanlig kommentar är att man anser det nödvändigt att det nuvarande regelverket förändras så att det överensstämmer bättre med Förenta Nationernas konvention om barnens rättigheter, Barnkonventionen.

En del remissinstanser tycker att tillgången till utbildning också skall omfatta rätten att välja fristående förskolor och skolor och inte bara det offentliga skolväsendet. Förslaget om att rätten till utbildning för dessa barn inte skall innebära skolplikt avstyrks av en del instanser med motiveringen att mottagarlandet skall uppmuntra regelbunden närvaro i skolan. Vissa instanser tycker att asylsökande ungdomar bör erbjudas gymnasieutbildning t.o.m. det år de fyller tjugo år, alltså på samma villkor som svenska ungdomar.

Samtliga kommuner tillstyrker huvudförslaget men majoriteten är negativt ställd till förslaget om den statliga ersättningen till kommunerna. Flera kommuner anser beloppen vara för lågt satta för att kunna täcka kommunens kostnader och vissa tycker att beräkningsmetoden som arbetsgruppen använt är felaktig, man tycker att ersättningen skulle ha beräknats på den verkliga kostnaden i stället för på en beräknad marginalkostnad.

Huvudförslag

Asylsökande barn och barn som har beviljats tidsbegränsat uppehållstillstånd med stöd av 2 kap. 4 a § utlänningslagen (1989:529) skall ha tillgång till förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och utbildning inom det offentliga skolväsendet på i huvudsak samma villkor som gäller för barn som är bosatta i Sverige. Detsamma skall gälla barn som av andra skäl ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och getts rätt att vistas här medan ansökan prövas.

Samtliga remissinstanser ställer sig positiva till huvudförslaget. Några instanser anser dock att de barn vars asylansökan avslagits och som vistas i Sverige som s.k. gömda barn eller vars avvisningsbeslut inte kan verkställas, skall omfattas av rätten till utbildning. Några instanser menar att även fristående förskolor och skolor skall omfattas av förslaget.

Socialstyrelsen och *Statens skolverk* tillstyrker arbetsgruppens förslag. *UNHCR* ser mycket positivt på förslagen. De menar att förslagen är viktiga dels för att möjligheterna för barnen att integreras i det svenska samhället ökar, dels för att barnen får med sig nya kunskaper även om de återvänder till sitt hemland. *UNHCR* understryker vikten av ett flexibelt mottagande för att de asylsökande barnen lättare skall kunna tillgodogöra sig utbildning i det nya landet. *RRV* ansluter sig till förslaget men konstaterar att det leder till ökade kostnader och att förslag till finansiering saknas. *Svenska Kommunförbundet* har inga invändningar emot föreslagna förändringar av lagstiftningen under förutsättning att kommunerna ges full ekonomisk kompensation för sina åtaganden. Samtliga kommuner ställer sig positiva till huvudförslaget. *Södertälje kommun* anser dock att om riksdagen röstar i enlighet med propositionen Maxtaxa och allmän förskola m.m. (prop. 1999/2000:129) skall erbjudandet om förskola från och med höstterminen det år barnet fyller fyra år också gälla asylsökande barn.

En del instanser anser att asylsökande barn och barn som har beviljats tidsbegränsat uppehållstillstånd bör erbjudas förskola och fritidshem utifrån sina egna behov oavsett föräldrarnas situation. *Malmö kommun* menar att när det gäller förskoleverksamhet bör hänsyn också tas till att de asylsökande barnen kan ha egna stora behov av förskola och inte enbart till de vuxnas situation i form av förvärvsarbete eller liknande skäl. Kommunen menar också att för att den organiserade verksamhet som bedrivs vid Migrationsverkets anläggningar skall upplevas som meningsfull och ge struktur för både barn och vuxna bör denna verksamhet betraktas som förvärvsarbete eller studier och därmed ge

berättigande till förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. *Läraryrskommittén* understryker också vikten av barnens behov av förskoleverksamhet oavsett om föräldrarna förvärvsarbetar eller studerar.

Rädda Barnen och *Svenska flyktingrådet* anser att även de barn vars asylansökan avslagits och som fortfarande vistas i Sverige som s.k. gömda barn skall omfattas av rätten till utbildning. *BO* anser att barn med avvisningsbeslut som inte kan verkställas till följd av att mottagarlandet vägrar ta emot barnet också skall ingå in den personkrets som omfattas av förslagen.

Vissa instanser har synpunkter på att förslaget endast omfattar det offentliga skolväsendet och menar att asylsökande barn skall ges rätt till alla skolor på samma villkor som barn bosatta i Sverige. *Friskolornas Riksförbund* anser att de inte kan tillstyrka ett förslag som inte också omfattar en rätt för asylsökande föräldrar att välja fristående skolor för att tillgodose sina barns rätt till utbildning. *Rädda Barnen*, *Integrationsverket*, *LR*, *Helsingborgs kommun* och *Umeå kommun* anser att även fristående förskolor och skolor skall omfattas av förslaget. *Integrationsverket* konstaterar att friskolorna i dag är etablerade i samhället, godkända av respektive myndigheter och att det finns en administrativ ordning för ersättningen. Verket delar inte arbetsgruppens bedömning att det skulle "leda för långt" att inkludera friskolorna. Friskolor förekommer ofta i andra länder och så länge det finns asylsökande föräldrar och barn som är intresserade av fullt godkända friskolor i Sverige bör inte frågan lämnas därhän så lättvindigt som görs i betänkandet. *Umeå kommun* motiverar sin ståndpunkt med att de fristående förskolorna och skolorna i dag är ett väsentligt inslag i många kommuner. De praktiska problem vad gäller ekonomisk kompensation som förväntas uppstå anser kommunen vara överkomliga.

Migrationsverket vill understryka att verket på många ställen i landet har byggt upp en verksamhet som komplement till och ersättning för motsvarande kommunal verksamhet. Verket anser att samtliga barn skall ha rätt till förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg och att det borde kunna avgöras i samverkan mellan kommunen och Migrationsverket vilken verksamhet som är bäst för varje barn.

Skolväsendets överklagandenämnd påpekar att den föreslagna förordningen inte innehåller något överklagandeförbud vilket kan innebära att ärenden där man normalt kan överklaga till Skolväsendets överklagandenämnd också kan komma att överklagas av asylsökande barn och ungdomar. Nämnden påpekar att det inte framgår av betänkandet om detta varit avsikten, om så är fallet bör detta klargöras.

Utbildning

Rätten till utbildning inom grundskolan och motsvarande skolformer skall inte medföra någon skolplikt. Erbjudandet om gymnasieutbildning gäller om studierna påbörjas före 18 års ålder.

Om dessa förslag är meningarna delade. Av de instanser som har valt att yttra sig om förslaget om skolplikt är vissa positiva medan några har synpunkten att skolplikten borde gälla även asylsökande barn i syfte att uppmuntra regelbunden närvaro. När det gäller förslaget om

gymnasieutbildningen menar några instanser att samma åldersgräns borde gälla för asylsökande barn som för ungdomar bosatta i Sverige, dvs. start fram till och med det första kalenderhalvåret det år de fyller tjugo år.

Integrationsverket hänvisar till artikel 18 e i barnkonventionen, som menar att konventionsstaterna skall vidta åtgärder för att uppmuntra regelbunden närvaro i skolan och för att minska antalet studieavbrott, och vill därmed poängtera att om skolgången inte blir obligatorisk kan den i vissa familjer få en underordnad betydelse. *Rädda Barnen* saknar skäl eller analys av uppfattningen i utredningen att de asylsökande barnen inte skall omfattas av skolplikten och skulle därför gärna se ett resonemang angående förutsättningarna för att ålägga alla barn skolplikt. Ett antal kommuner tycker att rätten till utbildning inom grundskolan och motsvarande skall knytas till skolplikten även för asylsökande barn, t.ex. *Botkyrka kommun*, *Markaryds kommun* och *Örebro kommun*. *Markaryds kommun* anser att samhället behöver det maktmedel, som skolplikten innebär, för att kraftfullt kunna stötta och hjälpa barnet. *Malmö kommun* anser att det bör övervägas om inte tillgången till det offentliga skolväsendet bör motsvaras av skolplikt för barnen eftersom handläggningen av asylärenden ibland kan ta mycket lång tid. *Skolverket* tillstyrker förslaget att rätten till utbildning inom grundskolan och motsvarande skolformer inte skall medföra någon skolplikt. *Socialstyrelsen* framhåller att det är viktigt att kommunen informerar föräldrarna om att erbjudandet om skolgång inte medför att barnet garanteras uppehållstillstånd.

Skolverket tillstyrker också förslaget att rätten till gymnasieutbildning skall gälla om studierna påbörjats före 18 års ålder. *Ombudsmannen mot etnisk diskriminering* anser att asylsökande ungdomar bör erbjudas gymnasieutbildning på samma villkor som andra ungdomar, dvs. till och med det år de fyller 20 år, vilket också *Helsingborgs* och *Södertälje kommuner* anser. *Göteborgs kommun* ifrågasätter det rimliga i att införa en ny åldersgräns för gymnasieskola för asylsökande ungdomar.

Undervisningen i skolan

Ett asylsökande barn skall tas emot i det offentliga skolväsendet så snart det är lämpligt med hänsyn till barnets personliga förhållanden. Mottagandet skall dock ske senast en månad efter ankomst till Sverige.

Den kommun där barnet vistas skall ansvara för att utbildningen kommer till stånd. Undervisningen skall bedrivas med hänsyn till det enskilda barnets behov och förutsättningar.

Flertalet instanser som yttrat sig över förslaget poängterar att man skall se till det enskilda barnets behov gällande placering och undervisning i skolväsendet. Flera kommuner har synpunkten att tiden en månad är för kort tid för att kunna ta emot barnen i skolväsendet.

BO understryker vikten av att skolverksamheten måste utformas utifrån en bedömning av varje enskilt barns behov och förutsättningar. *BO* har erfarenhet att det är vanligt att nyinvandrade barn med uppehållstillstånd inte erbjuds en skolverksamhet som motsvarar deras

behov. BO menar därför att det är angeläget att Skolverket får i uppdrag att följa upp innehåll och kvalitet i skolverksamheten för asylsökande barn. *Rädda Barnen* tillstyrker förslaget. *Malmö högskola, lärarutbildningen*, ser det som mycket angeläget att stärka barnet i den situation det befinner sig och att det föreslås ske inom en månad förefaller rimligt.

Flera kommuner anser att tiden en månad är för kort tid för kommunen att kunna ta emot barnen i skolväsendet. *Stockholms kommun* gör bedömningen att det av ekonomiska och administrativa skäl kan vara svårt att uppfylla kravet att erbjuda barnen skolgång inom en månad efter ankomsten till Sverige. *Hallstahammars kommun* anser att regeln om att ta emot barnet senast inom en månad fungerar om det rör sig om enstaka barn eller mindre grupper men om en större grupp skulle anlända vid ett och samma tillfälle är det inte möjligt att bygga upp en så omfattande organisation på så kort tid.

Statlig ersättning till kommuner

Statlig ersättning till kommuner för kostnader för grundskoleundervisning höjs till högst 44 000 kronor per barn och år. En motsvarande ersättning införs för asylsökande barn i obligatorisk särskola, specialskola och sameskola.

En statlig ersättning införs också till kommuner för kostnader avseende förskoleklass för asylsökande barn på en nivå om högst 22 500 kronor per barn och år.

Vidare införs en ersättning avseende gymnasieutbildning för asylsökande ungdomar på en nivå om högst 50 000 kronor per barn och år.

Flertalet kommuner och flera ytterligare instanser är negativt inställda till förslagen om ersättning. Flera kommuner tycker att ersättningsbeloppen är för låga för att kunna täcka kommunens kostnader och vissa kommuner menar att den statliga ersättningen skall bygga på den verkliga kostnaden och inte på en beräknad marginalkostnad. Även andra instanser har synpunkter på modell och nivå på ersättningen.

Migrationsverket föreslår att arbetsgruppens föreslagna högsta belopp för statlig ersättning till kommuner omvandlas till fasta schablonbelopp. Vidare bör det av förordningstexten uttryckligen framgå vilka kostnader schablonbeloppet skall täcka. Verket anser även att finansieringen av förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg inte är tillräckligt utredd när det gäller kostnadsfördelning mellan staten, kommunen och vårdnadshavaren. *Statskontoret* tillstyrker arbetsgruppens förslag om att ersättningen till kommunerna skall baseras på ett marginalkostnadsresonemang.

Ett flertal av remissinstanserna har påpekat att förslaget saknar finansiering för asylsökande barn i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. BO saknar förslag om en statlig ersättningsnivå till kommunerna för förskoleverksamhet i utredningen. Man föreslår att Migrationsverket tilldelas medel för att ersätta kommunerna för förskoleverksamhet för barn i åldern 1–5 år så att det blir möjligt för kommunerna att utan egna kostnadsökningar erbjuda och bedriva

relevant förskoleverksamhet för asylsökande barn. *Ombudsmannen mot etnisk diskriminering* förutsätter att en schablonersättning enligt förslaget inte medför att asylbarn i kommuner där de asylsökande utgör en relativt stor grupp missgynnas i förhållande till asylsökande barn och ungdomar i andra kommuner. *Läraryförbundet* menar att om man utgår från barnets eget behov är förslaget om ersättningen till kommunen inte tillräckligt. Enligt *Läraryförbundet* är det en brist i förslaget att kommunerna inte kompenseras för asylsökande barns tillgång till förskola och fritidshem.

Svenska Kommunförbundet anser att om rätt till förskola och skolbarnsomsorg skall ingå i förslaget skall kommunernas åtagande, på samma sätt som gäller för övriga skolformer, motsvaras av en lagstadgad rätt till kostnadsersättning. Kostnadsersättningen skall inte baseras på marginalkostnadsresonemang utan skall utges med kommunernas totala kostnader för verksamheten. Flertalet kommuner anser att de föreslagna ersättningarna är för låga för att kunna täcka kommunens kostnader. *Göteborgs kommun* understryker vikten av att nya statliga ålägganden kompenseras fullt ut i enlighet med den finansieringsprincip som gäller mellan stat och kommun. *Markaryds kommun* tycker att kostnaden för utbildning inte torde vara statisk, eftersom flera faktorer såsom utvecklingen av inflationen, lönekostnader och kommunal ekonomi, och därmed vilja/förmåga att satsa på skola och utbildning är okända. *Trollhättans kommun* och *Töreboda kommun* anser att hänsyn redan nu bör tas till allmän förskola för fyra- och femåringar. *Jönköpings kommun* och *Sundsvalls kommun* anser att de föreslagna ersättningsnivåerna är rimliga. *Jönköpings kommun* anser även att schablonersättning borde utgå för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg eftersom det i realiteten alltid innebär en kommunal kostnad att placera barn i förskola och skolbarnsomsorg.

Stockholms kommun m.fl. anser att staten bör ersätta kommuner fullt ut för extra kostnader gällande asylsökande elever i behov av särskilt stöd och för andra extraordinära kostnader för skolverksamhet. Det anses angeläget att den statliga ersättningen bygger på den verkliga kostnaden och inte på en beräknad marginalkostnad. *Södertälje kommuns* uppfattning är att schablonbidraget skall räknas fram med en fullständig kostnadstäckning utifrån Skolverkets statistik. Kommunen motsätter sig att ett schablonbidrag motsvarande det föreslagna för grundskolan skall utgå till kommunerna för kostnadstäckning av särskoleverksamheten. *Karlskrona kommun* menar att den statliga ersättningen endast täcker en liten del av vad särskolan och specialskolan kostar och *Helsingborgs kommun* menar att ett förtydligande av ersättningsnivå utöver schablonbeloppet avseende särskola och specialskola bör göras.

Några instanser, däribland *Upplands Väsby kommun*, *LR* och *SACO*, har haft synpunkter på att ingen ersättning för lokalkostnader finns med i beräkningarna. När stora grupper av asylsökande tas emot i mindre kommuner måste ofta verksamhet inrymmas tillfälligt i nya lokaler.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 5 april 2001

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Thalén, Winberg, Lindh, Sahlin, von Sydow, Klingvall, Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Larsson, Wärnersson, Lejon, Lövdén, Ringholm, Bodström

Föredragande: Ingegerd Wärnersson

Regeringen beslutar proposition Asylsökande barns skolgång m.m.

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
Lag om ändring i skollagen (1985:1100)	2 b kap. 10 b § tredje stycket, 10 c § första och andra styckena, 9 kap. 6 § fjärde stycket, 6 a § tredje och fjärde styckena, 8 a § tredje och fjärde styckena, 8 c § andra och tredje styckena, 15 kap. 5 §	
